Färdplan Nära vård i Västernorrland

Ett samverkansdokument mellan Härnösand, Kramfors, Sollefteå, Sundsvall, Timrå, Ånge respektive Örnsköldsviks kommun och Region Västernorrland.

Färdplanen är antagen av Länsledningen HälSam 2025-01-24 och godkänd av högsta tjänsteledningen. Överenskommelsen gäller till och med 2027 och revideras årligen. Detta är version 3.0, godkänd 2026-11-06.

Innehåll

1 Inledning ... 3
2 Nuläge och önskat nyläge ... 4
3 Färdplan Nära vård ... 4
3.1 Övergripande principer ... 4
3.2 Prioriterade målgrupper och inriktning nya arbetssätt ... 4
4 Systemledning ... 5
5 Ansvar och roller ... 6
5.1 Högsta tjänsteledning (RD/KD) ... 6
5.2 Länsledning HälSam ... 6
6 Prioriterat utvecklingsarbete 2027 ... 7
6.1 Påbörjade arbeten som fortsätter ... 7
6.2 Prioriterade områden ... 7
7 Nationella prioriteringar 2027 - 2030 ... 8
8 Uppföljning ... 8
9 Samverkande dokument ... 8

1 Inledning

Nära vård är samlingsnamnet för omställningen av svensk hälso- och sjukvård och omsorg där riksdagen pekat ut en ny långsiktig inriktning. Genom nya arbets- och synsätt flyttar vi, kommunerna och regionen i samverkan, fokus från organisation till personcentrerade, sammanhållna, proaktiva och hälsofrämjande insatser. Det är en nödvändig omställning för bibehållen tillit till svenska välfärdssystemet och för att möta våra invånares behov i takt med länets demografiska utveckling, det ekonomiska läget och rådande situation avseende kompetensförsörjning.

Omställningen behöver ske i två dimensioner. Det handlar dels om dimensionen samhällsomställning som skapar förutsättningar för den andra dimensionen, att ställa om hälso- och sjukvården och omsorgen. Samhällsomställningen kan ses som förutsättningsskapande och innefattar delar som digital utveckling, bredbandsutbyggnad, anpassat bostadsbyggande. En annan viktig del i samhällsomställningen är utveckling av det förebyggande folkhälsoarbetet.

Ingen verksamhet kan ensamt lösa välfärdens utmaningar. Primärvården, som utförs av kommuner, regioner och privata utförare, är navet i nära vård som i sin helhet involverar all hälso- och sjukvård och omsorg. För att lyckas och för att skapa förutsättningar för god hälsa på lika villkor, ökad jämlikhet i levnadsvillkor i befolkningen och närma oss hälsomålet i Agenda 2030, krävs kontinuerlig och mer långtgående samverkan. Det innebär samverkan med våra invånare, inom och mellan kommunal och regional verksamhet samt andra delar av välfärdssystemet.

Länets vision och riktningsgivare för omställningen är avsiktsförklaring god, jämlik hälsa och en nära vård och den länsgemensamma målbilden för god och nära vård i Västernorrland 2030, politiskt antagna av kommunerna och regionen gemensamt.

Figur 1. Länets målbild, en god och nära vård i Västernorrland 2030. Antagen av regionen och alla länets kommuner.

Färdplanen är kommunerna och regionens gemensamma plan och beskriver mål, prioriterade grupper och utvecklingssatsningar för innevarande år. Planen antogs första gången 2025, uppdateras årligen och är central i länets omställning till en nära och sammanhållen vård och omsorg – en del av en större nationell välfärdsomställning. Färdplanen ersätter tidigare Program god och nära vård i Västernorrland åren 2021 - 2024.

2 Nuläge och önskat nyläge

Inför 2027 har *Färdplan nära vård* blivit den etablerade genomförandeplan som länet önskar. Genom planen är det överenskommet vilka arbeten som prioriteras respektive arbetssätt som stärks i samverkan skola, socialtjänst samt hälso- och sjukvård. Det vill säga HälSams samverkansstruktur med stöd av regiondirektören och kommundirektörerna för påverkan utanför länsledningens mandat.

Vid utgången av 2026 är arbete i gång i samtliga utvecklingsområden och länsledningen har fattat beslut om nästa steg i pågående arbeten som fortsatt från föregående år. Omställningens omfattning och komplexitet medför att flertalet arbeten fortsätter och ingår i färdplanen för 2027.

Inför 2027 pekar regiondirektören och kommundirektörerna på fortsatt behov av ökad omställningstakt och att synliggöra arbete som pågår. Länsledningen uttrycker ökad genomförandekraft med fokus på följande för sin egen roll och arbete:

- Fler i länsledningen är med och driver de utvecklingsarbeten som pågår (via styrgrupper).
- Stärkt systemledningsförmåga tillsammans med högsta tjänsteledningen.
- Stärkt förmåga att omsätta beslut till genomförande i ordinarie verksamhet.
- Personcentrering genomsyrar allt utvecklings- och samverkansarbete.

Omställningsarbetet 2027 ska särskilt bidra till att stärka primärvården som nav, ökad kontinuitet och samordning för personer med komplexa behov. Fokus flyttas från uppbyggnad av strukturer till genomförande, implementering och uppföljning. Detta är möjligt då färdplanens formerande arbete är genomfört (2025 - 2026) och styrgrupper är inrättade för att leda länsledningens arbete operativt.

Utvecklingsarbeten enligt färdplan bedrivs fortsatt både lokalt i respektive organisation och gemensamt mellan kommunerna och regionen.

3 Färdplan Nära vård

Denna färdplan har fokus på dimensionen att ställa om hälso- och sjukvården och omsorgen och riktar sig till Länsledning HälSam. Ansvaret för färdplanens aktiviteter utgår därmed ifrån denna nivå. Färdplanen är länsledningens strategi för att nå önskat nyläge och den politiska målbilden. Planen innehåller de utvecklingssatsningar som länsledningen gemensamt prioriterar att genomföra. För att omställningen ska kunna genomföras i sin helhet behöver varje part ta fram lokala planer och aktiviteter i linje med länsledningens färdplan och målbilden.

Färdplanen antas av länsledningen och godkänns av högsta tjänsteledningen. Detta är viktigt i och med att arbetet utgår ifrån hälso- och sjukvården, omsorgen och skolan med beroenden till andra verksamheter där högsta tjänsteledningen har det yttersta systemledningsansvaret. Se vidare systemledning avsnitt 4.

3.1 Övergripande principer

För att möta framtidens behov av vård och omsorg behöver behovet förskjutas och förminskas. Därför är förebyggande och hälsofrämjande arbete/tidiga insatser, lokal samverkan, personcentrering respektive digitalisering fyra vägledande principer i allt utvecklingsarbete och de arbetssätt som utvecklas och införs.

3.2 Prioriterade målgrupper och inriktning nya arbetssätt

I gemensamma förändringsaktiviteter prioriteras målgrupper med komplexa behov och/eller tidiga insatser. Det innebär att arbetssätt som leder till effektiv resursanvändning och färre

suboptimeringar ges hög prioritet. Det innebär att mest sjuka äldre, våra mångbesökare samt barn och unga är prioriterade målgrupper i omställningsarbetet. Nya arbetssätt ska bidra till ökad kontinuitet, samordning och delaktighet för individen oavsett huvudman eller verksamhet.

Exempelvis arbetssätt där tidiga insatser minskar större gruppers behov av mera omfattande insatser eller där våra invånare erbjuds personcentrerade och lätt tillgängliga insatser. Fungerande arbetssätt, processer eller utvecklingsarbeten skalas upp och det som inte ger effekt avslutas.

4 Systemledning

Systemledning nära vård består av två tjänstenivåer som är förutsättningsskapande för varandra.

- Högsta tjänsteledning, region- respektive kommundirektörerna, är systemledning i samverkan i frågor som rör kommunal och regional verksamhet inklusive nära vård. Detta är centralt med anledning av ansvaret för helheten och omställningen av nära vård upp till samhällsnivå.
- Länsledning HälSam, benämnd länsledning, är systemledning i samverkan för hälso- och sjukvård, socialtjänst och skola under högsta tjänsteledning. I och med att länsledningen är en samverkansfunktion krävs förankring av samverkansbeslut vidare i varje organisation, till ledningsgrupper respektive politiska nämnder.

Systemledning i samverkan innebär ett gemensamt ansvar att prioritera, samordna och undanröja hinder för färdplanens genomförande och säkerställa att beslut får genomslag i respektive organisation.

Figur 2. Illustration systemledning nära vård i Västernorrland.

5 Ansvar och roller

Färdplanen är ett uppdrag från högsta tjänsteledningen till Länsledningen för HälSam.

5.1 Högsta tjänsteledning (RD/KD)

Högsta tjänsteledningen är ytterst ansvarig för det uppdrag kommunerna och regionen fått av politiken att genomföra. Högsta tjänsteledningen är förutsättningsskapare för att integrera länsledningens arbete med övriga verksamheter, förvaltningar, råd och nätverk. Exempel på områden är kommunikation, HR, tekniska verksamheter, samhällsbyggnad, folkhälsa, infrastruktur, juridik och IT/digitalisering.

En viktig förutsättning är kontinuerlig dialog mellan högsta tjänsteledning och länsledningen för anpassning av ekonomi och personella resurser som främjar omställningsarbetet upp till koncernnivå samt politisk förankring i frågor utanför länsledningens ansvarsområde.

5.2 Länsledning HälSam

Länsledningen är ansvarig utförare av omställningsarbetet under högsta tjänsteledning. Ett uppdrag i linje med samverkansstrukturens övergripande mål att skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård aktivt bidrar till utvecklingen av tidiga, sammanhållna, tillgängliga och personcentrerade insatser för barn och unga, vuxna och äldre (ur Samverkansstruktur HälSam - Samverkan mellan länets kommuner och Region Västernorrland).

Utvecklingsarbete enligt färdplan sker på uppdrag av länsledningen och kan variera i upplägg. Exempelvis som uppdrag till lokala samverkansgrupperna (LSG) HälSam eller till tillfälliga arbetsgrupper med ansvar för specifika utvecklingsprocesser/-projekt. Att förstärka gemensamma lednings- och samverkansfunktioner kommun-region är en nationellt utpekat framgångsfaktor.

Länsledningens gemensamma ansvar

Länsledningen har det gemensamma ansvaret att:

- Prioritera, planera, driva och följa upp omställningsarbetet i/av verksamhet.
- Samordna färdplansarbetet som del i länets gemensamma välfärdsomställning.
- Besluta om gemensam budget för färdplanens genomförande.
- Rapportera resultat till högsta tjänsteledning och lyfta behov till/från andra verksamheter som påverkar arbetet så att omställningen får genomslag och omsätts i praktiken.
- Styra gemensamma resurser att stödja färdplanens prioriterade utvecklingssatsningar på det systematiska sätt som länsledningen önskar.

Länsledningens omsättning av färdplanen i praktiken

Länsledningens omsättning av färdplanen i praktiken säkerställs genom att:

- Konkretisera utvecklingsarbeten i en årlig handlingsplan med mål, aktiviteter och former för uppföljning. Dessa fastställs av länsledningen eller ansvarig styrgrupp.
- Samordna, driva och följa upp utvecklingsarbete via länsledningen eller ansvarig styrgrupp.
- Följa upp att färdplanen omsätts i lokal genomförandeplan i varje organisation.
- Löpande avstämning med till KD/RD från Länsledningens presidium.
- Hälso- och sjukvårdsdirektören kopplar samman länsledningens styrning med KD/RD.
- Säkerställa finansiering respektive personella resurser för prioriterade utvecklingsarbeten/-områden. Statliga stimulansmedel kan vara en möjliggörare.

Eget ansvar i respektive organisation

Det egna ansvaret innebär att:

- Varje organisation bidrar till omställningen genom att stärka en gynnsam samverkanskultur och ge relevanta medarbetare förutsättningar att delta i arbeten och samverkansgrupper.
- Varje organisation omsätter färdplanen i lokal genomförandeplan för nära vård.
- Varje företrädare i Länsledning HälSam ansvarar för att sprida information om färdplanen, dess inriktning och betydelse för den egna verksamheten, samt företräda och förankra de beslut som fattas i länsledningen i den egna verksamheten/organisationen.

6 Prioriterat utvecklingsarbete 2027

I detta avsnitt beskrivs prioriterade arbeten respektive utvecklingsområden för 2027. Prioriteringarna baseras på nationella riktlinjer såsom reformer, betänkanden och ny lagstiftning samt identifierade behov i Västernorrland med utgångspunkt i skola, socialtjänst samt hälso- och sjukvård. Länsledningen säkerställer samordning mellan färdplanen och övriga utvecklingsinsatser.

6.1 Påbörjade arbeten som fortsätter

Det finns ett antal påbörjade och gemensamt prioriterade utvecklingsarbeten i länet som fortsätter:

1. *Handlingsplan Beroende och Skadligt bruk*. Uppföljning och breddinförande av arbetssätt enligt strategiarbete 2021 - 2026, exempelvis sprututbyte.
2. *Organisationsöverskridande multidisciplinärt demensteam.* Fortsättning efter pilot 2025 och inriktningsbeslut om breddinförande 2026.
3. Breddinförande *Prediktion sköra äldre* med utvecklat arbetssätt för bedömning och åtgärd.
4. *Egenvård*, implementering av länsgemensam överenskommelse och -rutin framtagen 2026.
5. *SIP, samordnad individuell plan*. Befästa SIP som gemensamt arbetssätt efter grundutbildning 2026. Följsamhet till rutiner och förtydligande vid behov för ökad tillämpning enligt lag 2010.
6. *Utvecklad lokal samverkan (LSG) HälSam.* Riktade insatser, specifika uppdrag inklusive 5-åriga strategiarbetet barn och unga, vuxna respektive äldre 2025 - 2029.
7. *Samordnade insatser barn och unga för främjad hälsa och ökad skolnärvaro.* Förebyggande insatser och samverkan för tidig upptäckt, kortare väntetider och kontinuitet. Fortsatt implementering överenskommelse *Samordnade insatser barn och ungas bästa*, SIP samt handlingsplan skadligt bruk och beroende med fokus på barn- och familjeperspektivet.

6.2 Prioriterade områden

Prioriterade områden för verksamhetsåret 2027:

- **Förberedelse inför samsjuklighetsreform.** Övergång till nya lagstadgade strukturer resp. arbetssätt. Reformen innebär ändrade ansvarsgränser med ökade krav på samordning av insatser internt och mellan kommun och region. Reformen träder i kraft 1 januari 2028.

- **Digitaliseringsomställning** i samverkan med Digitaliseringsrådet för utvecklad digital infrastruktur och förmåga. Gemensamma utvecklingsarbeten 2027:
    - Digital primärvård, *Utveckling av arbetssätt och teknik för hemmonitorering* inom hemsjukvård resp. särskilda boenden med automatisk överföring av data.

  - Sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation (SVOD) enligt inriktningsbeslut 2026. Lokalgeografiskt och länsgemensamt arbete inklusive Nationell patientöversikt (NPÖ) och samordning för ökad användning av tjänster 1177.

- **Översyn Hemsjukvårdsavtal** i syfte att revidera och förbättra avtalet. Inklusive kopplingar till andra avtal, överenskommelser och rutiner exempelvis egenvård, förbrukningsartiklar, läkarmedverkan samt in- och utskrivningsprocessen.

7 Nationella prioriteringar 2027 - 2030

Långsiktig planering påverkas av statliga utredningar, propositioner och handlingsplaner. Relevanta dokument för 2027: Ny socialtjänstlag (2025:400), En förbättrad elevhälsa (SOU 2025:113), En mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd (prop. 2025/26:251), EU-förordningen European Health Data Space (EHDS), Nästa steg för god och nära vård (Regerings-proposition 2025/26:19), Förordning (2024:1253) om stadsbidrag till kommuner och regioner för utveckling av en god och nära vård, Nationell strategi för rehabilitering och habilitering 2026-2030, Det handlar om livet - Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention 2025-2034, Bidragsreformen för minskat utanförskap (prop. 2025/26:201 och 207).

8 Uppföljning

I och med att omställningen till nära vård är en integrerad del av ordinarie verksamhetsutveckling sker uppföljning via ordinarie uppföljningssystem i både kommun och region. Det betyder att varje organisation följer och utvärderar omställningsarbetet lokalt och i samverkan i relation till de nationella målen respektive den politiska och gemensamt antagna målbilden i länet.

Uppföljning av aktiviteter i färdplanen sker löpande och årsvis via länsledningen med fokus på:

- Genomförande – genomförs beslutade aktiviteter och åtaganden?
- Införande – används de nya arbetssätten?
- Resultat och effekter – leder arbetet till avsedda förändringar för verksamhet och invånare?

För varje utvecklingsarbete ska önskad förändring och förväntad nytta för invånaren tydliggöras. Relevanta indikatorer ska identifieras och användas för uppföljning. Resultatet används som underlag för länsledningens fortsatta prioritering, styrning och gemensamma lärande.

9 Samverkande dokument

Viktiga samverkande dokument med påverkan och beroende till färdplanen är:

- Avsiktsförklaring god, jämlik hälsa och en nära vård (antagen 2021-05-14).
- Målbild för God och nära vård 2030 (antagen 2021-05-14 tillsammans med Avsiktsförklaring)
- RUS, Regional utvecklingsstrategi för Västernorrland 2020 - 2030.
- HälSams beslutsprocesser, Överenskommelse mellan Region Västernorrland och kommunerna i Västernorrlands län.
- Regional folkhälsostrategi Västernorrland 2026 - 2032 (antagen 2026-09-23).
- Nationella styrdokument relevanta för omställningen till god och nära vård och samverkan mellan kommun och region (se även avsnitt 7).